

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

ኢተሕሕዝ መንግስቲ ንጉዳይ ለቦዳ ኮሮና

ሓላፊ ኮሚሽን ስተነር ክሺንስላንድ

ኦገስት 14. ሚያዝያ 2021

ቁሉውለው እናሃለው ግምገማና ይቅጽል

- መዳርግቲ ዘይብሉ ቁሉውለው
- ንኩላትና ተንኪፉና ኪዩ፡ ይኹን ድኣ እምበር ንኩላትና ብማዕረ ኣይተንከፈናን
- ንቁልዑን መንእሰያትን ዓቢ ጾር ኢዩ ኩይንዎም ዘሎ፡ ከምኡ'ውን ሽቕለት ኣልቦነት እምብዛ ኢዩ ዘይዱ።
- ሳዕቤናት ለበዳ ኣብ ናይ ነዊሕ ጠመተ ከመይ ከምዝኸውን ጌና ኣይፈለጥናን ዘለና

ሰነድ ህዝባዊ ምጽራያት ኖርወይ/NOU 2021: 6 አተሓሕዝ መንግስቲ ንጉዳይ ለበዳ ኮሮና

- ብርክት ዝበለ ጸብጻብ
- መጽናትን ግምገማን
- ርኽበት፡ ግምገማ፡ መምሃሪ ነጥብታትን ምሕጽንታታትን
- ብምሉኡም ኣባላት እዚ ኮሚሽን ንመለእ ክፋላት እዚ ጸብጻብ ዝሰማምዕሉ ኢዮም
- 17 ዋና መልእኽታት – ምዕራፍ 2.2 ኣብዚ ጸብጻብ

ዕማምና

- ብዕለት 24 ሚያዝያ 2020 ዝተመዘዘ ነጻ ኮሚሽን
- ኣዝዩ ስፍሕ ዝበለ ትእዛዝ:
 - ንኣተሓሕዛ መንግስቲ ዝምልከት ደቂቕ ዝርዝርን ምሉእውነትን ዝሓዘለ ግምገማ
 - ንኣተሓሕዛ መንግስቲ ዝምልከት ኩሉ ሸነኽዊ ዘብኡ ኣፍልጦ ምንዳፍ
- ደረትታት ናይዚ ዕዮ
- ኣገባብ ኣሰራርሓ:
 - ኣኼባታት ኮሚሽን: መብዛሕቲኦም ዲጂታላዊ ርክባት
 - መጽናዕቲ ሰነዳት: ርእይቶታት: ቃለ-መሕተታት: ዘገማመዉ ዕዮታት

ኮሚሽን ኮሮና

አተሓሕዛ – ገለ ርኽበታት

ብውህሉል ክርኣ እንኮሎ መንግስቲ ንጉዳይ ለበዳ ብጽቡቕ ኢዩ ተታሓሒዘዎ

- ኣብ መጋቢት 2020 ቁጽሪ መልከፍትታት ሰማይ ኣብ ዝዓረገሉ እዋን ፖለቲከኛታትን ሰበስልጣን ጥዕናን ቈራጽነትን ስሉጥ ምትዕጽዳፍን ኢዮም ኣርኢዮም።
- ምስ ካልኣት ሃገራት ኤውሮፓ ክነጻጸር እንኮሎ ኸኣ ብዝሒ ዝሞቱ ሰባትን ቁጠባዊ መግዳዕትን ውሑድን እዩ ኔሩ።

ብዘይ ደገፍ ህዝቢ ክዕወቱ ኣይምኽኣሉን ኔሮም

- ሕብረተሰብ ኖርወይ ቁሉውላው ንምምክት ግርም ጌሩ ኢዩ ተዓጢቑ ኔሩ
 - ቀረብ ኣገልግሎት ጥዕና ንኲሉ ሰብ ተረካቢ እዩ
 - ኣቃውማ ቅዱ ሕብረተሰብ ኖርወይ ሓደ ካብቶም ሓያሎ ጎድንታት ኢዩ ኩይኑ ጸኒሑ
 - ህዝብና ነንሕድሕዱን ንመንግስቱን ልዑል እምንቶ እዩ ዘለዎ

እቲ ዝወረዶም ኩነታት ኣብ ግምት ብምእታው ብዕለት 12 መጋቢት 2020 ረዘንቲ ስጉምታት ምክልኻል ለብዒ ምትእትታው ቅኑስ እዩ ኔሩ

- ለብዒ ሰማይ ዓሪፖ ከይኣክል ከበይ መዲኡ ውን ክፍለጥ ኣይተኻእለን
- ሻቕሎት ህዝቢ እንዳዘየደ ኣብ ሰበልጣን ዘለዎም እምንቶ እናቐነሰ ይኸይድ
- ኣብ ክንዲ ዝያዳ ኣፍልጦ ንምድላብ ምጽባይ ውሳኔ ምሕላፍ ቅኑስ እዩ ኔሩ

ሕብረተሰብና ብ12 መጋቢት ንክዕጾ ፖለቲከኛታት ሃገርና ጽንጦት ኔሮም ኢዮም

- ቤት-ጽሕፈት ቀዳመይቲ ሚኒስትር ብርክት ጽበሉ ስጉምቲታት ንክተኣታተዉ ጽንጦት ኔሮም'ዮም
- ሚኒስትር ጥዕና ብርክት ዝበሉ ስጉምቲታት ንክተኣታተዉ ጽንጦት ኔሩ'ዩ
- ትካል ህዝባዊ ጥዕና – ማዕረ ክንድኡ ሓያሎ ስጉምቲታት ከተኣታተዉ ኣይደለዩን ኔሮም
- ቤት-ጽሕፈት ጉዳያት ጥዕና ብርክት ዝበሉ ስጉምቲታት ከተኣታተዉ ድሌቶም እዩ ኔሩ፡ እንተኾነ ግና ነቶም ስጉምቲታት ኣይተዳለውሎምን ኔሮም

እቲ ዝተኸሰተ ሕጽረት ግዜ ክሳብ ክንድኡ ጸቕጢ ክፈጥር ኣድላዪ ኣይነበረን

- ለብዒ ንኖርወይ ክመጽእ ከም ምኒኡ ትካል ህዝባዊ ጥዕና ኣብ ወርሒ ጥሪ ሓቢሮም ኔሮም
- ኣብ ወርሒ የካቲት ሓላፊ ቤት-ጽሕፈት ጉዳያት ጥዕና ሕይል ዝበሉ ስጉምቲታት ምትእትታው እዋናዊ ክኸውን ከምዝኸእል ተዛሪቡ ኔሩ
- ሕብረተሰብና ቅድሚ ምዕጻዉ ስጉምቲታት ምትእትታው ንሕብረተሰብና ከምጽኣሉ ዝኸእል ሳዕቤናት ከም ዝተገምገሙ ዘርኢ ዝኹን ኣሰር ክርከብ ኣይተኸእለን
- ቅድሚ 12 መጋቢት ካልኣት ሚኒስትራታት ኢደን ከእትዋሉ ኣይተራእየን
- ብዕለት 12 መጋቢት ዝተወሰነ ውሳኔ መንግስቲ ከሕልፎ ምተገበአ ኔሩ

ዳግመ-ክፍታ ካብ ምዕጻው ብዝሓሽ ተወጢኑ ኑሩ፡ እንተኹነ ግና...

- ኣብ ወቕቲ ቀውዒ 2020 መንግስቲ ካብ ወጻኢ ንሃገርና ዝኣቱ ለብዒ ክዳግቱሉ ዝኸለሉ ውጥን ጐዲልዎ ኔሩ
- መንግስቲ ንገደሽ ሽቃሎ ዝምልከቱ ሕግታት ኣዳልዩ እኪ እንተነበረ ትግባረኡም ንምቁጽጻር ዝሕግጹ ብቑዓት ስርዓታት ግን ኣየተኣታተዉን
 - ብጻዕቂ ዓቕለን ጸቢቡዉን ዝነበረ ንኡሳን-ዘባታት ናይ ምቁጽጻር ሓላፍነት ተሰኪመንኦ
 - ሰበስልጣን ተቋጽጾርቲ ዕዮ እቲ ሓላፍነት ምስ ሓዙዎ ዓበይቲ ጉድለታት ረኺቦም።
- መንግስቲ ዝተረረ ምቁጽጻር ዶብ ኣብ ዘተኣታተዉሉ እዋን ንኸተግብሩዎ ዘኸእሎም ናውትታት ኣይነበሮምን

ዘይንጹራት ተራታት

- ሚኒስትሪ ጥዕናን ክንክንን ንቤት-ጽሕፈት ጉዳያት ንዕማማት ጽላ ጥዕና ከወሃህድ ሓላፍነት ሂሳብም ከብቅዑ መብዛሕቲኡ ዕማማት ግና ባዕሎም ኢዮም ዘወሃህድዎ ኔሮም።
- ትካል ህዝባዊ ጥዕናን ቤት-ጽሕፈት ጉዳያት ጥዕናን ኣብ ናይ ነንሕድሕዶም ዓውድታት ጣልቃ ይተኣታተዉ ኔሮም
 - ትካል ህዝባዊ ጥዕና ከብቲ ከም ኣቕሶምቲ ፍልጠት ዘለዎም ተራ ወዲኦም ካልእ ዕማማት እውን ይዓሙ ኔሮም
 - ቤት-ጽሕፈት ጉዳያት ጥዕና ኣብ ዓውዲ ምክልኻል ለብዒ ከም ሰበ-ስልጣን ዘለዎም ተራ ክጻወቱ ባይታ ኣተጣጣሓሎምን።
- ሚኒስተር ጥዕና ጸኒሑ'ዩ ብዕለት 11 ታሕሳስ 2020 ተራታቶም ኣነጺሩሎም።
- ሽሕጻኒ ተራኦም ዘይንጹር እንተነበረ ግርም ተሓባቢሮም ኢዮም

መንግስቲ ንኡሳን-ዘባታትና ክንድቲ ኣይሓለየለንን

- ንኡሳን-ዘባታት ከብቲ ክዳለዎሉ ዝኸለ ዓቕመን ንላዕሊ'ዩ ዕማማት ተዋሂቡዎን።
 - ንነዊሕ ግዜ ለብዒ ከበርዕናን ንዕዮታት TISK (ምምርማር፡ ምግላል፡ ምንዳይን ምውሻብን) ሓላፍነት ክስከማ ኣይኮነን ኔሩ እቲ መደብ።
- ንኡሳን-ዘባታት ብቕጽበት እንታይ ክገብሩ ከም ምኒንን ንዝብል ንነዊሕ ግዜ ጋዜጣዊ መግለጺታት እየን ከም እንኮ ምንጪ ሓበሬታ ዝጥቀማሉ ኔረን።
- ንኡሳን-ዘባታት ንዕዮታት TISK ክፍምጽማ ዝኸለን ኣገዳሲ ደገፍ ኣይረኽቦን።
- ኣብ ምምቕራሕ መሰርሒታት ምክልኻል ለብዒ መንግስቲ ንሆስፒታላት እዩ ዝለዓለ ሚዛን ሂሱዎን ኔሩ።
- ንኡሳን-ዘባታት ክሕለዎሉ ዝኸለ ቅርዓታት ንምምስራት ነዊሕ ግዜ እዩ በሊዑን

ምድላዎትን ኣብ ተቐረብ ምጽናሕን- ገለ ካብቲ ዝረኽብናዮ ሓበሬታታትን

ተሓቢሮም ክነሶም አይተዳለዉሉን

ለበዳ ሃገራዊ ቁሉውለው ክፈጥር ዝለዓለ ተኸእሎ ከምዝነበሮን እንተደኣ ኣጋጢሙ ከኣ ዝበዝሐ ኣሉታዊ ሳዕቤናት ክህልዎ ከም ምኽኒኑን መንግስቲ ይፈልጥ ኔሩ እዩ።

ኰይኑ ከብቅዕ ግና ለበዳ ኮሺድ-19 ክመጽእ እንከሎ ተዳልዮም ብዘይምጽንሑም ከቢድ ጉድለት እዩ።

ብርክት ዝበሉ ስጉምቲታት ምክልኻል ለብዒ ንምትእትታው ኣይተቐረብሉን

- ሕጊ ምክልኻል ለብዒ ዝበዝሑ ክፋላት ሕብረተሰብና ንክዕጽው ዕድል ይህብ እዩ።
- መንግስቲ ግን ከምዚኣም ዓይነት ስጉምቲታት ንከተኣታቱ ተዳልዩ ኣይጸንሐን።
 - ዝኹነ ምናልባታውያን ተርእዮታት ክንረክብ ኣይከኣልናን
 - ዝተሓንጸዱ ውጥናት ክንረክብ ኣይከኣልናን
 - ወላ ሓደ ልምምዳት ክንረክብ ኣይከኣልናን

ለበዳ ንሕብረተሰብና ከምጽአሉ ዝኸእል ሳዕቤናት እንታይ ክኸውን ከም ዝኸእል መንግስቲ ውህሉል ግምገባ ኣየካየደሉን

- እቶም ጽላታት ስግኣታት ገምጊሞም ኩነታት ቊሉውለው ብኸመይ ከምዝተሓሓዙዎ ዘርኢ ውጥናት ሓንጺጾም ኔሮም
- ኣብ ነፍስ ወከፍ ጽላ ዝኸሰቱ ሳዕቤናታት ነንሕድሕዶም ብኸመይ ይጸላለው ብዝብል መንግስቲ ገምጋም ኣየካየደሉን
- እተን ጽላታት ብሕማም ምኽንያት ከብኡሩ ዝኸእሉ ካብ 25 ክሳብ 40 ሚእታዊት ክበጽሑ ከም ዝኸእሉ ብዝብል መዲባን ኔረን። ከምዚ ምስ ዝኸውን ሃገርና ኣብ ከመይ ዓይነት ቊሉውለው ትወድቕ ዝብል ሕቶ ግን ዘስተንተነሉ ኣካል ዘሎ ኣይመስልን
- ወላ ብዘይ ምዕጻው እውን ሕብረተሰብና ዳርጋ ደው ምበለት ኔራ። ንከምዚ ዓይነት ኩነታት ኣብ ግምት ዘእቱ መደባት ወይ ምናልባታዊ ተርእዮታት ክንረክብ ኣይከኣልናን

መሳርሒታት ምክልኻል ለብዔ ብምውሓዱ ተኣፋፊ ኩነታት ተፈጢሩ

ኣብ እዋን ለብዔ መሳርሒታት ምክልኻል ለብዔ ንምርካብ ኣጸጋሚ ንክኹውን ዝነበረ ተኸእሎ ልዑል ከም ዝነበረ መንግስቲ ይፈልጥ ኔሩ እዩ።

ኩይኑ ከብቅዕ ግና መኻዚኖታት ጥርሒም እዮም ኔሮም።

ናይ ገዛእ ርእሶም መጠንቀቕታታት ጐስዮሞ

- ኣብ 2003 ዝነበረ ለበዳ ሳርስን ኣብ 2015 ዝነበረ ባርዕ ኤቦላን ዝተገበረሉ ግምገማ መሰረት ዓለምለኸዊ ሕጽረት መሳርሒታት ምክልኻል ለብዒ ከጋጥም ከምዝኽእል እዩ ተደምዲሙ
- ይኹን ድኣ እምበር መደብ መንግስቲ ኣብ ዓለምለኸዊ ዕዳጋታት መሳርሒታት ብንቡር ኣገባብ ምግዛእ እዩ ኔሩ
- መንግስቲ መሳርሒታት ብዘይልሙዳት ኣገባባት ምሽማት ሰሊጥዎ
- ኩነታት ለብዒ ኣብ ቻይና ምስ ዝተረፈ ክፋል ዓለምና ኣብ ተመሳሳሊ መድረኽ እንተዝርከብ ኔሩ ብጣዕሚ ኣስጋኢ ኩነታት ምተፈጥረ ኔሩ

- ብሕጂ ዝመጽእ ካልእ ቁሉውላው ምሉእ ብምሉእ ዝተፈልየ መልክዕ ሒዞ ክመጽእ ይኽእል እዩ
- ካብዚ ቁሉውላው እዚ ዝተማሃርናዮ ብቐጥታ ኣብ መጻኢ ንዝመጽእ ቁሉውላው ክንጥቀመሉ ንኽእል ኢና ማለት ኣይኮነን
- ለበዳ ኣየብቅዐን ኢዩ ዘሎ
- ብዙሓት ሽነኻት እዚ ለበዳ እዚ ከይተወደኦ ክግምገሙ ኣይከኣሉን ኢዮም

